

Каришин Андрій Потапович (14.08.1912 - 27.05.1987рр.) - вчений, хімік-органік, кандидат хімічних наук, доцент, декан природничого факультету ПДПУ ім. В. Короленка (1947-1987 рр.).

Є люди-легенди, люди-епохи, пам'ять про яких живе багато років після їх смерті. До таких людей належить Андрій Потапович Каришин. Його ім'я нерозривно пов'язане з Полтавським педагогічним інститутом імені В. Г. Короленка.

Андрій Потапович народився 15 серпня 1912 року в селі Шишаки Гоголівського (тепер Шишацького) району Полтавської області в сім'ї селянина-бідняка. Після закінчення чотирикласної школи працював у господарстві батьків, а потім у колгоспі.

У 1931 році за рекомендацією райкому комсомолу він вступає на вечірній робітфак у селі Сорочинці, а після закінчення його, у 1932 році, у Харківській інститут педпрофосвіти.

Хвороба на тиф, яка спіткала його в перші ж дні, перериває навчання. Після видужання, у жовтні 1932 року, Андрій продовжує навчання вже у Полтавському педагогічному інституті на хімічному відділенні природничого факультету. Незважаючи на відносно слабку підготовку він добре навчається. Особливо його цікавить хімічна наука. Коли у 1934 році завідувачем кафедри стає М. М. Дашевський, він залучає студента Андрія Каришина до наукових досліджень в галузі хімії аценафтену. Разом вони досліджують процес окислення аценафтену до аценафтен-хінону. У 1936 році, після успішного завершення навчання в інституті Андрій Каришин короткий час працює лаборантом кафедри хімії, а з жовтня 1936 року по вересень 1939 року - асистентом цієї ж кафедри.

Під керівництвом М. М. Дашевського він продовжує дослідження в галузі хімії аценафтену. У 1936 році в журналі «Промышленность органической химии» виходить їх перша спільна наукова стаття «Окисление аценафтена в аценафтенхинон».

У вересні 1939 року Андрій Потапович стає старшим викладачем, а з січня 1940 року - виконуючим обов'язки завідувача кафедри. На цей час він має вже п'ять наукових праць у галузі хімії аценафтену. Плідну наукову роботу перервала Велика Вітчизняна

війна. У вересні 1941 року Андрій Потапович разом із сім'єю евакуюється на Урал, потім в Башкирію, де працює учителем хімії Каменської середньої школи. З січня 1942 року він у складі Радянської Армії бере участь у боротьбі з фашистськими загарбниками. За роки війни Андрій Потапович пройшов шлях від рядового до помічника начальника батальйону зв'язку, був нагороджений бойовим орденом і медалями. Він неодноразово згадував, про важкі бої під Великими Луками, про те, що

служить довелось в одній дивізії з видатним співаком Георгом Отсом.

У грудні 1945 року, після демобілізації, А. П. Каришин повертається в Полтавський педінститут, якому присвячує все своє життя. З 1946 по 1948, і з 1950 по 1978 роки він очолює кафедру хімії. У 1950 році Андрій Потапович успішно захищає кандидатську дисертацію. Науковим консультантом у нього був відомий український учений, директор Інституту органічної хімії АН України, академік А. І. Кіпріанов. До кінця свого життя Андрій Потапович зберіг почуття глибокої поваги і любові до цієї людини з 1947 по 1950, з 1955 по 1958 і з 1959 та до останніх днів свого життя Андрій Потапович Каришин був деканом природничого факультету. Деякий час (1951-1955 рр.) йому довелось працювати заступником директора інституту з навчальної і наукової роботи, а з травня по листопад 1953 року він виконував обов'язки директора інституту. У тому, що з вересня 1953 року студенти одержали можливість навчатися у нормальних умовах (уведено в дію навчальний корпус, побудований новий гуртожиток для студентів), - велика заслуга Андрія Потаповича Каришина.

На посаді декана Андрій Потапович багато зробив для зміцнення матеріальної бази природничого факультету. Багато уваги він приділяв створенню та обладнанню агробіостанції (тепер - ботанічного саду) інституту. З 1973 року і до останніх днів свого життя він самовіддано працював над розбудовою біостаціонару в с. Лучки Кобеляцького району, на базі якого до 2000 року проходили польову практику студенти природничого факультету. Там були побудовані цегляні будиночки, в яких мешкали студенти під час практики, їдальня, сауна, господарські будівлі тощо. Був розбитий сад, студенти вживали свіжі овочі з власного огорода, а силами лаборантів кафедри хімії щорічно робились заготовки консервованих овочів і фруктів (до 50-70 трилітрових банок). Оскільки на

це не виділялися гроші державою, Андрій Потапович оплачував всі ці роботи з власної кишені.

Андрій Потапович був талановитим організатором і педагогом. Багато поколінь учителів хімії і біології вдячні йому за мудру науку. Авторитет його серед викладачів і студентів був надзвичайно великий. У своєму колі студенти 60- 70-х років звали його «батьком», пізніші покоління - «дідом». До нього йшли за порадою як до близької людини і завжди її отримували. Студенти готові були виконати будь-яке його доручення або розпорядження. Навіть якщо колись Андрію Потаповичу доводилось і карати студентів за які-небудь провини, ніхто на нього не тримав зла, бо робилось це в гуманній формі і абсолютно справедливо.

Не маючи жодного заступника, Андрій Потапович як декан десятки років не використовував свої відпустки. Його можна було побачити за роботою в інституті з сьомої години ранку і до пізнього вечора щоденно, іноді й у вихідні дні. Кожну вільну від адміністративної і викладацької роботи хвилину він використовував у хімічній лабораторії, проводячи дослідження в галузі органічної хімії. Біля нього і під його керівництвом завжди працювали молоді колеги і студенти. Згодом склалася ціла Каришинська школа хіміків-органіків, вихованці якої продовжують дослідження в галузі аценафтена і нафтостирилу. Серед них: Д. М. Кустол, Н. Г. Кривошاپко, Г. А. Печка, Г. Ф. Джурка, В. О. Стороженко, Т. Ф. Дряниця, В. Ф. Баклан, Ю. В. Самусенко, В. І. Магда, В. І. Шинкаренко та інші. Більшість із них сьогодні мають учені ступені і звання, очолюють кафедри хімії в різних вузах або ведуть там викладацьку і наукову роботу. Дехто з його учнів пройшли навчання в аспірантурі системи Академії наук чи провідних університетах України, але завжди вважали себе учнями Андрія Потаповича Каришина.

Андрій Потапович був не тільки викладачем і адміністратором, але й

справжнім ученим. Подвижником науки назвав його доктор хімічних наук, професор Л. М. Ягупольський на засіданні Вченої ради Інституту органічної хімії АН України. Незважаючи на важкі матеріальні умови провінціального педагогічного вузу, він зробив суттєвий внесок у розвиток хімії аценафтена. Ним у співавторстві зі своїми учнями було синтезовано велику кількість (більше п'ятисот) різник галогенпохідних аценафтену і продуктів його окислення, несиметричних індигоїдних, хіноксали- нових, антантронових та інших барвників. При цьому не тільки розроблялися методи синтезу цих речовин, але й вирішувались складні теоретичні питання взаємозалежності між кольором і молекулярною будовою органічної речовини, вивчалися люмінісцентні властивості багатьох одержаних барвників.

У 1966 році дослідженнями А. П. Каришина у галузі синтезу антантронових барвників зацікавилися американські науковці з лабораторії органічної хімії в м. Філадельфія. Вони звернулися до нього з проханням вислати зразки барвників для проведення фізико-хімічних досліджень. Згодом А. П. Каришин одержав із США ІЧ- і ЯМР-спектри дванадцяти антантронових барвників, що були синтезованих ним разом із своїми учнями.

З 1973 року А. П. Каришин активно займається синтезом фізіологічно активних речовин. Деякі з них проявили себе як досить ефективні регулятори росту сільськогосподарських рослин. Застосування лише одного з них (препарат ДИНУК) дає можливість підвищити врожайність зерна кукурудзи на 8-11 ц/га, сої - на 3-4 ц/га, вівса і ячменю - на 2-4 ц/га. Цей препарат пройшов всесоюзні випробування, але з розпадом Радянського Союзу ці дослідження практично припинилися.

Андрій Потапович Каришин неодноразово брав участь у роботі наукових конференцій різного рівня, публікував свої праці в журналах АН СРСР, АН України, АН Латвії. Посилання на роботи А. П. Каришина можна побачити в багатьох наукових статтях і монографіях.

За свою самовіддану працю Андрій Потапович був нагороджений у мирний час орденами Жовтневої революції, Знак пошани, медалями, значком «Відмінник народної освіти УРСР», грамотами Міністерства освіти України.

У Полтавському педагогічному університеті створено музейну кімнату А. П. Каришина, куди кожного першого вересня приводять студентів-першокурсників і розповідають їм про цю чудову людину. Існує такий музей і в с. Шишаки.

Учні А. П. Каришина продовжують зараз його справу. У цьому є гарантія того, що пам'ять про Вчителя ще довго житиме в серцях його численних вихованців.